

Біляцька В. В.

<https://orcid.org/0000-0002-7079-960X>

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

ТЕЛЕОНОМ LIEBE В НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ХУДОЖНІЙ МЕДІЄВІСТИЦІ ХХ СТОЛІТТЯ

Стаття присвячена дослідженню телеономного концепту LIEBE (любов) у німецькомовній художній медієвістиці ХХ століття. Наголошено, як німецькі письменники зверталися до інтерпретації середньовічної історії, культури та релігії для вираження буття людини й світу. У центрі уваги перебуває словесно-образна реалізація кохання як цілеспрямованого шляху самопізнання та духовного розвитку героїв. Концепт LIEBE визначено як фундаментальний культурний феномен, що поєднує індивідуальну свободу, вартість особистості та специфічне для германських народів ставлення до жінки.

У студії згадуються твори Томаса Манна, Германа Гессе та Луїзи Рінзер, у яких любов постає як шлях до святості, пізнання Бога або інтелектуального розвитку. Детально досліджено теом в романі Ліона Фейхтвангера «Іспанська балада (Єврейка із Толедо)» («Die Jüdin von Toledo»). Доведено, що автор використовує історичне тло Середньовіччя для розв'язання актуальних проблем сучасності, акцентуючи на ролі релігії та людських почуттів. Виокремлено лексичні засоби вербалізації LIEBE, що охоплюють різні стадії та прояви почуттів: закоханості та флірту (Flirten und Zeit der Verliebtheit); інтимні стосунки (Intime Beziehungen); спільного життя та єдності душі (Zusammenleben); конфлікт між позитивними та негативними емоціями (радість, пристрасть, страх, гнів).

Телеономні концепти розглядаються як «сміслові знаки» (від грец. telos – мета), що мають об'єктивну спрямованість до фінальної мети. Телеоном LIEBE у медієвістичному дискурсі є складним синтезом емоційних станів (щастя, прихильність, сором, страждання) та морально-етичних викликів, належить до емоційно-телеономних, а не особисто-телеономних (А. Приходько). Художній концепт виступає «конденсатом» авторського задуму, дозволяючи реконструювати індивідуальну картину світу письменника та специфіку середньовічного світосприйняття.

Ключові слова: телеоном, концепт LIEBE, німецька медієвістична проза, Ліон Фейхтвангер, художній дискурс, емотивна лексика, Середньовіччя.

Постановка проблеми. Німецькі письменники ХХ століття в художній прозі зверталися до інтерпретації середньовічної історії, культури, красного письменства, релігії у різноманітних художньо-стильових креаціях, черпаючи мотиви, образи, сюжети з міфів, різновидів фольклору, літературних жанрів тогочасся для вираження буття людини й світу. Проза, присвячена опису минулого, документуванню історичного процесу, діахронії традицій та дидактично-виховному впливу, твори якої насичені мовними засобами, спрямованими на відтворення / реконструкцію духа і букви християнського Середньовіччя, становить текстуальну базу дискурсу Середньовіччя. З кінця ХХ століття особливий інтерес викликала медієвістика, значний вплив на сучасників

мали праці німецького історика Г. фон Мауера та його послідовників – німецьких учених О. Гірке, А. Мейцена.

За дослідженням І. Качуровського, у Середньовіччі велике значення мали германські мови, що принесли людству три речі: *пом'якшення людської вдачі* (порівняно з римлянами). «Є жорстокість, війни, нещадність помсти, існують підступ і зрада, але немає римського насолодження чужим стражданням. Значну роллю в житті відіграють побратимство і дружба. Римському “людина людині вовк” протистоїть германське “людина людині – радість”» [1, с. 52]; *поняття людської особистості*. «Найхарактерніша риса германських народів, яка найсильніше вплинула на долю людства, це індивідуальна свобода, вартість

людини як такої, незалежно від усіх політичних чи релігійних стосунків і міркувань» [1, с. 52]; ставлення до жінки. Хоча жінка – це здобич воїна, власність переможця, але в ній є щось незбагнено-містичне [1, с. 53]. На останньому аспекті германських мов, ставлення до жінки, виокремлено І. Качуровським, зосередимо увагу, розглянувши телеономний концепт LIEBE в німецькій художній медієвістичній літературі ХХ століття.

Німецькомовні автори ХХ століття використовували середньовічне тло, щоб показати любов як цілеспрямований шлях самопізнання: Томас Манн у романі «Обранець» (Tomas Mann «Der Erwählte») показує трансформацію гріховного кохання як жахливе страждання та покуту, що веде до святості; Герман Гессе у творі «Нарцис і Гольдмунд» (Herman Hesse «Narziss und Goldmund») розглядає кохання не як спасіння душі через заперечення світу, а як шлях (телос) до пізнання Бога через повноту почуттів та мистецтво; Ліон Фейхтвангер у «Іспанській баладі (Єврейка із Толедо)» (Lion Feuchtwanger «Die Jüdin von Toledo») досліджує конфлікт між особистою телеономією щастя та жорстокою телеономією історичного процесу, що стає причиною трагедії; Луїза Рінзер у «Любов Абеляра» (Luise Rinser «Abaelards Liebe») показала, що метою кохання може бути не лише шлюб, а й взаємний інтелектуальний розвиток, хоча кохання стало інструментом покаяння героїв: Абеляра осклепили, Елоїза прийняла постриг у монастирі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження телеономних концептів – понять, що виступають «смысловими знаками», охоплює праці філософів, теологів, лінгвістів та літературознавців. Термін походить від грецьких слів *telos* (мета) та *nomos* (закон) і описує об'єкти або поняття, що прагнуть досягти своєї фінальної мети. Ці концепти належать до емоційних концептів (серед яких і LIEBE). На думку науковців, їх варто розглядати на перетині культурології, психології і науки про пізнання, як модель поведінки, думок, бажань і почуттів з актуалізацією комунікативної специфіки. Про це мовиться в розвідках А. Огар, О. Селіванової, В. Кононенка, Л. Піхтовнікової, І. Жигоренко, А. Приходька, В. Ніконової та ін. Емоції не можуть бути ідентифіковані без слів, які належать до якоїсь конкретної культури і несуть в собі культуроспецифічну точку зору, здійснюючи мовну реалізацію емоційної картини світу мовця.

Загальнотеоретичні дослідження телеономного концепту LIEBE визначаються у векторі

людської діяльності і в німецькій мові проведено такими дослідниками, як С. Бунг [Stephanie Bung], К. Ланге [Katrin Lange], С. Піч [Stephanie Pietsch], П. Шенбергером [Peter Schönberger], А. Вебером [Arndt Weber], Н. Вербером [Niels Werber] та ін. Часто цей концепт вивчався в ідіостилях поетів Гете, Рільке та інших. Концепт LIEBE в історії німецької літератури, принципи побудови змісту мінезангу проаналізовано В. Хаубріксом [Wolfgang Haubrichs]. На матеріалі середньовічних романів досліджено мотив кохання та сформульовано концепції кохання В. Фріч-Реслером та А. Кек [Waltraud Fritsch-Rößler, Anna Keck]. Телеоном LIEBE не лише як емоція, а і як цілеспрямований шлях (телос) розвитку особистості в німецькій медієвістичній літературі ХХ ст. раніше не був об'єктом спеціального вивчення, що й визначає актуальність дослідження.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати словесно-образну реалізацію телеономного концепту LIEBE, дослідити вербалізацію почуттів героїв (короля Альфонсо та Ракелі) в історичному романі Ліона Фейхтвангера «Die Jüdin von Toledo», наголосити як емоційна лексика формує «ціннісний ореол» середньовічної картини світу.

Виклад основного матеріалу. Мова і культура взаємозв'язані, взаємозалежні, неподільні. Особливістю мовотворчості Ліона Фейхтвангера є специфічне використання історичного матеріалу для відображення протиріч сучасного йому суспільства. Письменник модернізує події минулого, проводячи історичні аналогії та вирішуючи актуальні проблеми сучасності, акцентує на провідній ролі релігії у формуванні системи людських цінностей. Історичний матеріал у його творах використовується як художній засіб, що допомагає митцю більш наочно та яскраво довести до читача головну думку своїх творів, підкреслити її актуальність та важливість. Ця специфіка його творчої манери впливає на побудову творів, інтерпретацію культурних феноменів у них. Зосереджуючи увагу на словесно-образній реалізації телеономних концептів у медієвістичній прозі ХХ ст., ми обрали історичний роман Ліона Фейхтвангера «Die Jüdin von Toledo» (1955), присвячений подіям зрілого Середньовіччя, яке знаменуються піднесенням державності, поширенням християнства, поживленням писемної літератури, розвитком освіти на тлі людських почуттів. У романі подано концептуальну картину світу Середньовіччя, одиницею інформації якої є концепт, функція якого полягає у фіксації та актуалізації поняттєвого, емоційного,

асоціативного, вербального, культурологічного та іншого змісту.

Найбільш визнаною в лінгвістичній науці є концепція *емотивності*, яку умовно називають *функційною*. Більшість лінгвістів стверджує, що емоційна лексика може бути виділена лише на основі функції вираження емоційного ставлення мовця до того, що його оточує (внаслідок цього до емоційної лексики додаються слова, що називають емоції: *гнів, радість, сум тощо*). Наділяючи певне коло лексем особливою функцією вираження емоцій, лінгвісти протиставляють їхній нейтральній лексиці, до якої входять найменування емоцій.

Постійний інтерес дослідників до емоцій зумовлений фізіолого-психологічною значимістю цього явища, з одного боку, і складністю його природи й об'єктивними труднощами вивчення, – з іншого. З точки зору когнітивної лінгвопоетики емоції є складним явищем, оскільки вони певною мірою регулюють процеси мислення та відповідну реакцію організму, впливають на всі сфери життя людини.

У психології існує багато класифікацій емоцій, однак про їхню універсальність навряд чи можна говорити, оскільки створити універсальну класифікацію емоцій взагалі неможливо. Незважаючи на це, виділено 10 основних емоцій: *гнів, презирство, відроза, дистрес (горе-страждання), страх, провина, інтерес, радість, сором, подив*. Водночас, дослідники подають диференціацію більше двадцяти видів фундаментальних емоцій, як-от: *жах, гнів, лють, відроза, радість, здивування, печаль, любов, бажання, презирство, сором / сором'язливість, страждання / горе, ненависть, цікавість, щастя*.

Концепт LIEBE містить загальнолюдську та наднаціональну значимість, належить до найфундаментальніших культурних концептів, є надзвичайно складним для усвідомлення феноменом, бо є, як зазначає М. Шварц-Фрізель, «універсальною емоцією, культурним і символічним комунікативним кодом. З цією емоцією, як універсальним феноменом, співвідносяться й інші соціокультурно детерміновані почуття, емоційні симпатії та когнітивні емоційні стани» [8, с. 39].

Телеономні концепти розуміються в лінгвопоетиці як загальнолюдські феномени з яскраво вираженим ціннісним складником, як духовні цінності, що утворюють і втілюють для людини «моральний ідеал, – ідеал, заради якого варто жити» [6, с. 89]. Найбільш виразними концептами в дискурсі Середньовіччя, відтворюваному засобами художньої медієвістичної прози ХХ ст.,

є такі телеономи, як релігійно-сакральний GEBET, етносоціономний RITTERTRUM і емоційний LIEBE. Оскільки на тлі особливої аксіологічної значущості для середньовічної картини світу ціннісний (валоративний) ореол цих телеономів не підлягає сумніву. Вони мають «прив'язку до певної культури, і втілюють особливості менталітету тієї чи іншої національної спільноти», тому й стають об'єктами вивчення лінгвокультурології [6, с. 84–85].

На прикладі телеонома LIEBE можна простежити різні способи концептуалізації емоцій представниками різних народів, у дискурсі Середньовіччя, він репрезентований художньо-історичними текстами, певною мірою зумовлюється відповідною сюжетною лінією. Зокрема, використовуючи мовне багатство, Л. Фейхтвангер прагне показати, як почуття любові дона Альфонсо та єврейки Раquel впливають на свідомість людини та руйнують її життєві морально-етичні принципи, змушують порушувати усталені релігійні норми. Змалювавши шалене кохання двох сердець вельми виразними фарбами, Л. Фейхтвангер найбільш вдало «усередньовічний» концепт LIEBE. У результаті цього він (концепт) постає для клієнтів ДС як нерозривна єдність своїх множинних виявів: *флірту, закоханості, інтиму, позитиву й негативу, вірності і зради, побачень і прощань*.

В. Ніконова, доводить, що важливим здобутком концептології дискурсу є теоретичне обґрунтування терміна «художній концепт». Виявлення контекстуальних утілень художнього концепту дозволяє реконструювати індивідуально-авторську картину світу, якою вона постає у художньому творі. «Художній концепт протиставляється концептам у когнітивній та лінгвокультурологічній концептології як за планом змісту і вираження, так і за структурою і обсягом» [3, с. 218]. Тож звернімо увагу на лексичні засоби вербалізації концепту LIEBE в історичному романі Л. Фейхтвангера, на реконструювання індивідуально-авторської картини:

1) *Flirten und Zeit der Verliebtheit* (флірт, закоханість):

Альфонсо: «*Er neigte sich tief und förmlich vor Raquel*» [9, с. 146]; «*Er sprach höflich anerkennende, gezwungene Sätze, seine Gedanken wanderten, seine Worte wurden spärlicher*» [9, с. 147]; «*Don Alfonso schaute Raquel nicht an, aber er sah sie im Spiegelwerk der Arkaden. Er sah und prüfte. Er sah sie das erste Mal. Sie war keck und nachdenklich, wissend und naiv, viel jünger als er und viel älter. Wenn man ihn vor zwei Wochen gefragt hätte, ob er während all der*

Zeit in Burgos an sie gedacht habe, hätte er sehnlichen Gewissens verneint. Es wäre eine Lüge gewesen; sein Inneres hatte sich nicht von ihr befreit» [9, с. 148];

Рахель: «*Leicht verwundert, doch unverlegen beschaute Raquel den ungeduldigen Mann»* [9, с. 147]; «*Die neue Einladung Don Alfonsos hatte sie mit neuer Erwartung erfüllt, mit einer nicht unangenehmen Beklemmung»* [9, с. 151]; «*Sie ging einem durch und durch, seine Stimme»* [9, с. 151]; «*Raquel fühlte in ihrem Innern stolze Demut und wilde Neugier. Sie war glücklich, auserwählt zu sein wie ihr Vater, ein Instrument Allahs, und sie war voll von einer fast unerträglichen Erwartung»* [9, с. 158].

На думку О. Переломової, концепт – це конденсат утілення авторського задуму, згорнутий зміст художнього тексту, що містить у собі не лише значення слова, яке відображає той предмет, у якому це слово правильно вжито, а й передається значна вагомість конотативного значення (у вигляді емоційного, експресивного, аксіологічного забарвлення). Саме концепт презентує смисловий бік тексту, який інтерпретується реципієнтом. «Концепти є не лише предметом думки, але й предметом емоцій, симпатій і антипатій. Вони є символами, емблемами, які чітко вказують на текст, що їх породив, ситуацію, знання» [5, с. 139].

2) *Intime Beziehungen* / інтимні стосунки:

Альфонсо: «*Aber mochte sie sich nach Belieben verhüllen und verstecken, er kannte jeden Zoll an ihr»* [9, с. 166]; «*O der Seligkeit, wenn man ineinander verschwamm. Man spürte dieses Verschwimmen herannahen, es war ganz nahe. Nun dauerte es nur mehr den kürzesten Teil eines Augenblicks und es war da, und man sehnte sich danach und man suchte es hinauszuzögern, denn die Sehnsucht war so herrlich wie die Erfüllung»* [9, с. 166].

Рахель: «*Dieser Mann wollte sie umarmen, sie mit seinem frechen Munde küssen, ihr beiliegen. Und er bat nicht, er herrschte sie an: sic volo!»* [9, с. 151].

3) *Zeit der Liebe* / кохання:

Альфонсо: «*Herrlich war es, dass man einander so gut verstand, wiewohl doch der eine vom andern so verschieden war. Im innersten Gefühl war man gleich, da spürte man genau, was der andere spürte: ein uferloses Glück»* [9, с. 166]; «*Er wußte, dass sie ihn mit ganzer Seele liebte, alles an ihm, seine Tugend und seine Kraft mit ihrem Überschwang, der vielleicht ein Fehler war. Aber das Beste an ihm, sein Rittertum, konnte sie höchstens lieben, verstehen konnte sie es nicht»* [9, с. 171]; «*Mit Raquel zu leben, war der Sinn seines Daseins»* [9, с. 185];

Рахель: «*Du bist herrlich, Du bist der größte Ritter und Held in Hispanien, Du setztes Dein Leben*

ein für törichte Dinge, weil ein Richter so tun soll, und das ist sinnlos und hinreißend, und darum liebe ich Dich. Mein Lieber, Ungeduldiger, Kriegerischer, Du bist laut, stürmisch, ungebärdig wie ein wilder Vogel, und ich möchte Dich in meinem Schoße haben» [9, с. 177]; «*Er ist furchtbar allein, der stolze König. Er hat niemand außer mir»* [9, с. 179]; «*Und so wie er war Raquel ausgefüllt von ihrem Glück. Sie lebte hier nicht um einer „Sendung“ willen. Sie lebte hier, weil sie es so wollte, weil es sie glücklich machte»* [9, с. 185].

Телеономний концепт «любов» у когнітивній структурі містить оцінний компонент, який підштовхує людину до вибору, до певної мети. Етимологія німецького *Liebe* (любов) свідчить про те, що давнє сприйняття цього почуття було нерозривно пов'язане з категоріями «приємне» та «бажане». Слово *Liebe* є власне німецьким за походженням і утворене від прикметника *lieb* за допомогою флексії *-e*. Внутрішня форма концепту, закладена в його етимології, вказує на об'єкт або особу, яка є милою, коханою, приємною. Еволюція слова в різних діалектах та германських мовах демонструє сталість сприйняття: у старовірхньонімецькій мові існували форми *liubi* та *liupa*; у середньовірхньонімецькій закріпилося як *liebe*; у нижньонімецькій форми *liubi*, *lêve*, *liefde* також зберігають корінь, що позначає прихильність [10]. Німецьке *Liebe* є універсальним поняттям, що охоплює широку палітру почуттів – від інтимної пристрасті до дружньої прихильності та релігійного служіння. Переконливими є приклади художнього тексту.

4) *Zusammenleben* / спільне життя:

«*Schon nach wenigen Tagen war ihnen, als wären sie Zeit ihres Lebens hier gewesen. Trotzdem spürten sie nichts von Ermüdung und Einförmigkeit, die Tage waren zu kurz, und die Nächte waren zu kurz, und immer Neues war zu sagen, und immer neue Unterhaltungen boten sich an»* [9, с. 171]; «*Und wieder gab es um sie beide keine Zeit, kein Gestern und kein Morgen, nur ein erfülltes Heute»* [9, с. 179]; «*Es war keine Fremdheit zwischen ihnen, sie waren eins wie in ihrer ersten Zeit»* [9, с. 186].

а) *positive Beziehungen* / позитивні стосунки:

Альфонсо: «*Und wie er jetzt hier saß und den Sinn seines Lebens gefunden hatte: diese Frau und diese Märchen, von denen sein eigenes Leben eines war»* [9, с. 173]; «*Ein so hohes Glück, wie es von Raquel ausging, das konnte nicht vom Satan stammen. Vielmehr hatte Gott ihn, weil er ein König war, in seine Gnade genommen, und diese Liebesseligkeit war ein neuer Beweis seiner Gnade»* [9, с. 188].

б) *negative Beziehungen* / негативні стосунки:

Альфонсо: «*Die Worte klangen höflich, aber sie kamen aus einem finstern Gesicht; die Stirn war tief verfurcht, die strahlendhellen Augen schauten geradezu feindselig auf Dona Raquel*» [9 с. 150]; «*Er stürzte sich auf sie, warf sie aufs Lager, packte sie mit rohen Händen wie den Feind*» [9, с. 221].

Ракель: «*Er hat mir angst gemacht*» [9, с. 116]; «*Sie war nicht feig, doch seine Stimme hatte ihr Furcht gemacht*» [9, с. 151]; «*Raquel verließ ihn so widerstrebend wie das erste Mal*» [9, с. 186].

Телеономні концепти, на думку А. Приходька, не можуть бути негативними за визначенням, адже вони розкривають духовні цінності і втілюють моральні ідеали. Дослідник ділить їх на особисто-телеономні й емоційно-телеономні [6, с. 54]. Як приклад з тексту, маємо обидві групи, проте в емоціях не завжди передається позитив.

5) *Untreue und Ende der Liebe* / зрада й розлука:

Альфонсо: «*Er mühte sich, Menschen und Dinge in der notwendigen harten Helle zu sehen, aber immer von neuem nebelte Verzauberung ein, die Verzauberung der Galiana, und während er redete und arbeitete und unterzeichnete, dachte er: Was tut sie jetzt? Und ist sie auf dem Mirador oder im Patio? Und trägt sie wohl das grüne Kleid?*» [9, с. 178]; «*Nun sie aber nicht da war, bedrückte ihn die Fremdheit des Hauses*» [9, с. 186].

Кохання до Ракелі спонукає короля на певний час відкласти священну війну проти мусульман. Альфонсо не може думати ні про що, крім коханої: «*Des Nachts brannte er vor Begier. Er wollte an den Aufriß der Festung Calatrava denken und an seinen Hader mit dem Bischof von Cuenca. Stattdessen kamen ihm arabische Verse in den Sinn, die Raquel ihm vorgesprochen hatte, und er versuchte, das ganze Gedicht zu konstruieren, aber trotz seines guten Gedächtnisses konnte er nicht alle Reime zusammenfinden, und das ärgerte ihn. Er sah deutlich Raquels Lippen, aus denen die Verse kamen, und er verstand sie nicht, und sie suchte ihm zu helfen, und sie tat die Arme auf und erwartete ihn. Und neue Hitze überrieselte ihn, und seine Pulse klopften, und er konnte nicht länger liegen*» [9, с. 178].

Радник і духівник дон Родріго спочатку засуджує кохання короля до єврейки, але з часом сприймає його як «провидіння»: «*Das Schicksal macht seltsame Umwege, führte er aus, „um unserer Halbinsel*

den Krieg zu ersparen. Wir haben wohl alle gefürchtet, die jähe Leidenschaft des Königs Unseres Herrn werde zum Unheil ausschlagen. Stattdessen bringt sie Segen. Denn solange unsere Raquel den König festhält, wird er kaum gegen den Kalifen marschieren» [9, с. 210].

Телеономний концепт LIEBE спирається в дискурсі Середньовіччя, представленому відповідними художніми текстами ХХ ст., на низку своїх спадних репрезентантів: GLÜCK / щастя, FREUDE / радість, BEGEISTERUNG / захоплення, SCHAM / соромливість, ANGST / страх, TRAUER / сум, LEIDENSCHAFT / пристрасть, ÄRGER / гнів. До телеономного концепта LIEBE належать також і ZUNEIGUNG / прихильність, SYMPATHIE / симпатія, FLIRT / флірт, VERLIEBTHEIT / закоханість.

В історичному романі «Іспанська балада» Л. Фейхтвангер використовує історичне тло Середньовіччя як художній засіб для вирішення актуальних морально-етичних проблем сучасності та ролі релігії у житті людини. Емотивність наділяє певні лексеми функцією вираження емоцій, у яких любов постає як нерозривна єдність позитивних і негативних переживань, що здатні трансформувати усталені суспільні та релігійні норми. Словесно-образна структура концепту в тексті відтворює складний шлях героїв, де навіть Untreue und Ende der Liebe (зрада та кінець кохання) є частиною телеономного процесу, що змушує особистість порушувати усталені релігійні й морально-етичні норми.

Висновки. Телеоном LIEBE у німецькомовній медієвістиці ХХ століття є фундаментальним культурним феноменом, що визначає шлях героїв до самопізнання, духовної трансформації, пізнання Бога, інтегрує індивідуальну свободу особистості. Словесно-образна вербалізація концепту в романі Л. Фейхтвангера охоплює цикл емоційних станів: від початкових етапів Flirt (флірт) та Verliebtheit (закоханість) до глибокої Zuneigung (прихильність) та Sympathie (симпатія). Кохання постає як єдність протилежностей, де Glück (щастя), Freude (радість) та Begeisterung (захоплення), тісно переплітаються з негативними проявами: Angst (страх), Ärger (гнів) та руйнівною Leidenschaft (пристрасть). У художньому тексті взаємопов'язаність компонентів зумовлена не лише законами мови, а й особливостями авторського світосприймання й світовідчуття.

Список літератури:

1. Качуровський І. Генетика і архітектоніка. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. Кн. 1. Література європейського Середньовіччя. 2005. 382 с.
2. Кононенко, В. І. Концепти українського дискурсу: монографія. Київ-Івано-Франківськ: Плай, 2004. 248 с.

3. Ніконова В. Г. Поетико-когнітивний аналіз драматичного тексту: художній концепт. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія Мовознавство*. Т. 16. № 11. 2008. С. 215–220.
4. Огар А. Ключові концепти українського дискурсу (концепти душа, серце, розум, доля, мати, любов/кохання, свобода). *Проблеми гуманітарних наук*. 2017 (40), 91–98.
5. Переломова О. С. Лінгвокультурні коди інтертекстуальності українського художнього дискурсу: діахронічний аспект: Монографія. Суми: Вид-во СумДУ, 2008. 208 с.
6. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.
7. Селіванова, О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 716 с.
8. Schwarz-Friesel, Monika (2007): Sprache und Emotion. Tübingen, 2007. 125 S.
9. Feuchtwanger, Lion. Die Jüdin von Toledo. Berlin & Weimar: Aufbau. 1977. 736 S.
10. G. Kempcke Wörterbuch Deutsch als Fremdsprache. Mitarb : B. Seelig et al. Berlin, New York : de Gruyter, 2000. XXXI. 1329 S.

Biliatska V. V. THE TELEONYMIC CONCEPT LIEBE IN TWENTIETH-CENTURY GERMAN MEDIEVALIST LITERATURE

The article explores the teleonymic concept LIEBE (love) in twentieth-century German-language medievalist literature. Particular attention is paid to the ways in which German authors reinterpret medieval history, culture, and religion in order to articulate fundamental questions of human existence and the relationship between the individual and the world. The study focuses on the verbal and figurative representation of love as a purposeful path of self-knowledge and spiritual development of literary characters. The concept LIEBE is defined as a fundamental cultural phenomenon that integrates individual freedom, the intrinsic value of personality, and a specifically Germanic perception of womanhood.

*The article refers to works by Thomas Mann, Hermann Hesse, and Luise Rinser, in which love is conceptualized as a path toward holiness, the cognition of God, or intellectual self-realization. Special attention is devoted to Lion Feuchtwanger's novel *The Spanish Ballad (The Jewess of Toledo) (Die Jüdin von Toledo)*, which is analyzed in detail. It is argued that Feuchtwanger employs the medieval historical background to address pressing issues of modernity, emphasizing the role of religion and human emotions. The study identifies key lexical means used to verbalize the concept LIEBE, encompassing various stages and manifestations of emotional experience: infatuation and flirtation (*Flirten und Zeit der Verliebtheit*), intimate relationships (*Intime Beziehungen*), shared life and spiritual unity (*Zusammenleben*), as well as the conflict between positive and negative emotions such as joy, passion, fear, and anger.*

Teleonymic concepts are interpreted as "semantic markers" (from Greek telos – goal) characterized by an objective orientation toward a final purpose. Within medievalist discourse, the teleonym LIEBE represents a complex synthesis of emotional states (happiness, affection, shame, suffering) and moral-ethical challenges. It belongs to the category of emotional-teleonymic rather than personal-teleonymic concepts (A. Prykhodko). As an artistic concept, LIEBE functions as a "condensate" of authorial intention, enabling the reconstruction of the writer's individual worldview and the specific features of medieval perception.

Keywords: teleonym, concept LIEBE, German medievalist literature, Lion Feuchtwanger, literary discourse, emotive lexicon, the Medieval Period.

Дата першого надходження статті до видання: 29.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 24.04.2026